

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ**

ISSN 2307-3179 (Print)

ВІСНИК АГРАРНОЇ ІСТОРІЇ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

Випуск 39-42

Київ – 2022

**ВІСНИК
АГРАРНОЇ
ІСТОРІЇ**

39-42'2022

Науковий журнал

Редакційна колегія:

М.А. Журба (*головний редактор*),
В.А. Вергунов, В.О. Доценко,
М.П. Жолоб, І.А. Коляда, С.С. Падалка,
О.В. Потильчак, В. Сукарев

**BULLETIN OF
AGRARIAN
HISTORY**

Editorial Board Members:

Zhurba M. (*Editor-in-chief*),
Dotsenko V., Koliada I.,
Padalka S., Potylchak O., Sukarev V.,
Vergunov V., Zholob M.

39-42'2022

Scientific journal

УДК 94:63(100)

В 53

DOI: 10.31392/VAN-2022.39-42

Засновники:

- Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
- Національний університет біоресурсів і природокористування України
- Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН України

*Свідоцтво про державну реєстрацію:
КВ № 19525 – 9325 Р від 13.11.2012 р.*

Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України № 894 від 10.10.2022 р. журнал включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») з історичних наук (спеціальність 032 історія та археологія)

Журнал індексується в міжнародній наукометричній базі Google Scholar

Офіційна інтернет-сторінка видання:
<https://agrarian-history.com.ua>

Адміністратор сайту:

С. Діхтяр

Адреса редколегії:

03037, м. Київ,
вул. Освіти, 6, каб. 16
тел.: (044) 520-12-05;
e-mail: zholobb@gmail.com

Друкується за рішенням:

Вченої ради історико-філософського факультету
НПУ ім. М.П. Драгоманова
(протокол № 3 від 26.10.2022 р.)

Підп. до друку 02.11.2022

Формат 70 x 108 1/16.

Папір офсет. Друк. різogr.

Ум. автор. арк.: 17,7

Наклад 50 прим.

Друк: ТОВ «ТВОРИ»

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, імен та інших відомостей.

СЛОВО ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

<https://doi.org/10.31392/VAN-2022.39-42.01>
УДК 94:316.658.4-029:159.953(470+571)

СОН РОЗУМУ ПОРОДЖУЄ ЧУДОВИСЬК. ХИМЕРИ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ВЕЛИКОРОСІВ

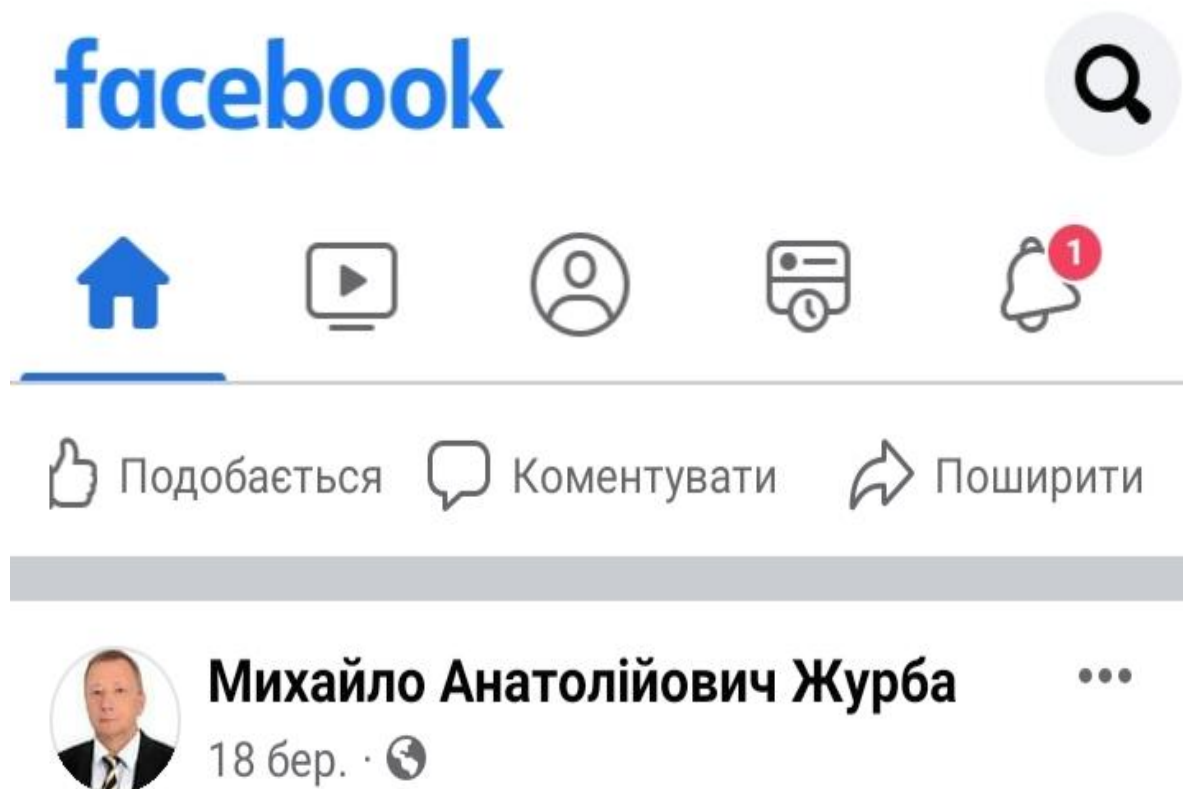
Журба Михайло Анатолійович

доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри всесвітньої історії та археології,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, м. Київ
e-mail: m.a.zhurba@npu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-9691-8913>

Анотація. У світлі трагічних подій, пов'язаних із повномасштабною агресією проти України з боку Росії набуло особливої актуальності з'ясування і оприлюднення справжньої московсько-російської історії. У низці нарисів, розміщених у соціальній мережі Facebook автор аналізує витоки та теневи політичного міфу про спільне походження і спільну історію українців і росіян. Наведені сюжети про псевдослов'янський етнос московитів ілюструються результатами досліджень засновників російської класичної школи археології і антропології О. Уварова та А. Богданова, які встановили проживання на території сучасної Росії упродовж VII – XV ст. абсолютно відмінних від слов'ян народів – мері, мокиші, муроми, ерзі, мордві та ін. Звернення до спеціальних дослідницьких практик та аналіз історичної літератури спростовують поширені версії про інкорпорування слов'ян-русичів у середовище фіно-угорських та тюрксько-монгольських етносів через «слов'янську» військову дружину Юрія Довгорукого, масове переселення землеробської людності Подніпров'я у тайгові масиви Залісся, вливання в етнос великоросів слов'янського населення Новгород та Пскова. Звертається увага на проблему історичних джерел у зв'язку із системним вилученням, приховуванням і знищенням московським «істеблішментом» документальних свідчень про золотоординську улусну історію Московії. Спростовується традиційна концепція «героїчної боротьби» московитів проти монголо-татарського ярма, показано, що золотоординський період Московії – це епопея міжусобиць князів-огланів, доба розбою державного і побутового бандитизму, в горнілі якої формувалася версія азійсько-московського деспотизму. Закладена московськими князями модель стала алгоритмом державності майбутньої Росії, що базувалася на авторитарній централізації влади, терорі, виказуваннях, нищенні будь-якого інакомислення і перманентному військовому експансіонізмі. Сформувалася особлива порода людей, страшних у своїй уседозволеності, невігластві і люті, а їх очільники у прямому сенсі були схилені на зраді, дикому розбої і грабунку. Наведена оцінка підтверджується аргументами запозиченими не із сховищ архівного андеграунду, а відкритою інформацією, що міститься у російській історіографії. Історична компаративістика демонструє незмінність експансіоністських лекал московитів. Це підтверджується порівняльною хронікою подій «зимової війни» СРСР проти Фінляндії у 1939 р. і загарбницької війни путінської Росії проти України у 2022 р.: у сенсі геополітичних планів агресора, ідеологічного забезпечення, характеру ведення військових дій, невиправданого жорстокостію до цивільного населення, облудливої дипломатії, зневажливого ставлення до власних солдатів, як до гарматного м'яса. Це стосується й «великої вітчизняної війни» – теми, яка найбільш експлуатується

російською історіографією і пропагандою, що проголосила Російську Федерацію спадкоємицею Радянського Союзу. Тут і досі присутні незручні і замовчувані сюжети, що стосуються штрафбатів, загороджувальних загонів, масових розстрілів в'язнів у тюрмах НКВС, репресій проти населення, залишеного на окупованій території, «подвигів» СМЕРШу. Усякий злочин має своє продовження у цинізмі і бездуховності. Однією із найганебніших тасмниць російсько-радянської історії є трагедія інвалідів Другої світової війни в СРСР, тисяч безіменних мучеників, імена яких піддані забуттю.

Ключові слова: історична пам'ять, псевдослов'янський етнос, цивілізаційна модель, історична фальсифікація, інформаційний андеграунд.

Євангеліст Люцифера: московський деспот Іоанн Мучитель

Допис на персональній сторінці Facebook від 18 березня 2022 р.

18 березня 1584 року віддав дияволу душу один із найпотворніших, наймерзенніших деспотів – московський цар Іван IV, поіменованний російською історіографією як Іван Грозний. Хоча московська людність запам'ятала його під іншим прізвиськом – Іоанн Мучитель. В Європі до його імені додавали іншу характеристику – terrible, що означає жахливий, потворний. У сучасній Росії робляться постійні спроби номінувати Івана IV на звання національного героя та зарахувати його до числа московських православних святих. Саме його вважав своїм «Учителем» інший кривавий тиран Йосип Сталін. І саме шляхом цього захисника «російської державності» іде сучасний серійний убивця і за сумісництвом президент Російської Федерації Володимир Путін. Хоча увесь літопис Московської держави – це історія політичного та військового бандитизму, здійснюваного під гаслом «собирання земель руських». Враховуючи, що до Русі ординські улусні еліти і

фінсько-тюркський етнос Московії не мають жодного стосунку, росіяни – це взагалі не русини і не слов'яни. Допитливий читач може звернутися за інформацією до досліджень археологів та антропологів XIX ст., які це довели (О. Уваров, А. Богданов).

Як примхливо поєднується минуле із сучасністю.

1570 рік. Звинувативши Великий Новгород у бажанні перейти у підданство до Польщі і Литви, Іван Грозний учинив тотальний розгром Новгородської землі. Погроми тривали декілька тижнів. Опричне військо – каральна спецслужба Івана IV чинила масові вбивства мирних мешканців, змагаючись у садистських вигадках: людей спалювали живцем, розчленовували, варили живцем в казанах, дітей прив'язували до матерів і топили в ополонках. Знищена була уся економічна і житлова інфраструктура Новгорода. Господарське запустіння після опричного погрому охопило усі території Новгородської землі. В окремих п'ятинах (районах) Новгородщини уціліло лише 5% населення.

Рік 2022. Звинувативши Україну у прагненні увійти до ЄС та НАТО, путінська воєнщина вдерлася на українські землі. Фактично стертий з лиця землі Маріуполь, понівечений Харків. Російські окупанти мародерствують, грабують, розстрілюють мирне населення, перетворених на руїни міст Ірпеня, Бучі, Гостомеля на Київщині. Така ж ситуація на Чернігівщині, Сумщині, Херсонщині та інших окупованих регіонах. Тотожним є ставлення до власного населення, засноване на репресіях і маніпуляціях масовою свідомістю.

В 60-х рр. XVI ст. цар Іван IV запровадив у Московії опричну систему. Це був справжній геноцид власного народу. У результаті опричного терору були знелюднені і запустіли цілі регіони. Фактично був ліквідований тогочасний управлінський штат боярства і приказних людей. Число жертв і досі не підлягає підрахунку. У Синодиках (церковних поминальних книгах) поряд з іменами окремих загиблих, вказується лише кількість страчених за похмурою формулою: «А імена їх, Господи, ти сам знаєш». Тотальний і всеохоплюючий страх охопив усі верстви населення, що призвело до формування рабського менталітету у московитів на рівні генетичної пам'яті. Згадаємо Сенеку: «Страх робить людину рабом». Наприкінці правління «грізного царя» у його оточенні, як і біля сучасного кремлівського володаря В. Путіна, не залишилося самостійних моральних людей: лише скуті жахом, пов'язані круговою порукою співучасті у злочинах жалюгідні мовчуни, здатні лише підлещуватися і зраджувати. Дотримання законності перетворилося на потворний фарс. Опричні суди, які очолили вакханалію позасудової розправи, діяли за настановою Івана Грозного: «Судіть праведно, НАШІ, щоб винуватими не були». Тут згадаємо путінські судилища (справа О. Навального, вбивства політичних опонентів А. Політковської, В. Новодворської, О. Немцова та ін.). Усе це призвело до міжнародної ізоляції Московії (а нині в такому стані перебуває путінська Росія), суспільного колапсу і закінчилося Смутною добою, яка поставила на межу саме існування Московського царства. Такою була дійсна ціна божевільних амбіцій деспота, який уявив себе всемогутнім Богом на землі, місія якого передбачала очищення православної Московії від грішної скверни. Повчальний урок і тому, хто, шляхом руйнувань і масових вбивств, прагне до об'єднання народів України та Білорусі у форматі горезвісного «русского міра».

І нарешті, кінець історії наших персонажів виявився далеко не героїчним, сумлінний учень Івана Грозного Йосип Сталін закінчив життя лежачи довгі години паралізованим у власних випорожненнях. Сам Іван IV в останні роки життя перетворився на руїну фізичну і розумову. Його мучили галюцинації, ввижалися примари, нутрощі гнили, тіло опухло і огидно смерділо. Навіть після смерті його дві доби не могли поховати, оточуючі боялися, що це його чергова містифікація, що він воскресне і знову почнуться розправи і страти. Що об'єднує усіх цих тиранів? Їх об'єднує страх за своє нікчемне життя. Іоанн Мучитель за найменшої загрози втікав углиб Московії, де серед глухої тайги знаходилися його схрони, на зразок Олександрівської Слободи. Після поразки у Лівонській війні втікача царя наздогнав лист від польського короля Стефана Баторія, який містив іронічні рядки: «Навіть звірята борються за своїх дитинчат, а ти бачу кинув свій народ і ховаєшся невідомо де». Тут доречно згадати довжелезні антиковідні столи Володимира Путіна і його переховування у таємних бункерах.

P.S. Відблиски пекельного вогню, у якому згоріли попередники Володимира Путіна, впали на його постать і, можливо, в незабаром ми дізнаємося який заключний сюрприз для нього підготував Князь Питьми.

Суомі. Рік 1939. – Україна. Рік 2022. Трагічне дежавю

Допис на персональній сторінці Facebook від 22 березня 2022 р.

У 70-х рр. минулого століття у Радянському Союзі по радіо і телебаченню транслювався офіційний пісенний хіт під назвою «Хотят ли русские войны?». Якщо у пошуках відповіді на це запитання озирнутися на російську історію, стає зрозумілим, що війна це природний стан Росії, як це не потворно звучить, такий собі

«стан душі» більшості росіян. Змінюючи часи і дати, ми постійно стикаємося із жахливими аналогіями.

22 березня 1940 р. СРСР і Фінляндія підписали мирний договір. То був фінал радянсько-фінської війни, яка розпочалася 30 листопада 1939 р. із вторгнення Червоної армії на територію північного сусіда. Вторгнення відбулося без оголошення війни, так само як це вчинили російські загарбники 24 лютого 2022 р. в Україні. З 30-х рр. ХХ ст. радянська Росія розглядала Фінляндію як плацдарм нападу західних держав на СРСР, тож тожому як з 2014 р. путінський режим вважав Україну базою для військового удару НАТО по Росії. За розрахунками радянських генштабістів бойові дії мали закінчитися за 7 днів повною капітуляцією Фінляндії після захоплення 80% її території. На окупованих територіях мала постати сателітна Фінляндська народна республіка (ФНР), щось на зразок пропутінських ЛНР, ДНР. Згадаємо сценарій російського військового параду на Хрещатику на четвертий день російської агресії, виготовлення ювілейних медалей «За визволення Києва». Не залишає відчуття, що свій план завоювання України путінські генерали розробили після спиритичного сеансу, де були викликані духи недолугих сталінських воєначальників – С. Тимошенко, Л. Мехліса, К. Ворошилова. До ідеологічного обслуговування агресії був задіяний «культурний фронт». Метою таких мілітарно-культурних акцій, як і сумнівних патріотичних хітів сучасних «газманових», «циганових», було підняття бойового духу окупантів. На замовлення головного політуправління РСКА композиторами Дмитром і Андрієм Покрассами на слова А. Френкеля була створена пісня про переможний осінній марш червоних танків дорогами Фінляндії. Вона містила такі рядки: «Принимай нас, Суоми – красавица». Але красуня Суомі зустрічала червоноармійців снайперським вогнем, запеклою обороною і потужними контрударами. В оперативних зведеннях повідомлялося: «Фінський солдат холоднокровний і стійкий у бою, чудовий стрілок. Фінські частини уперто обороняють мости, населені пункти, висоти. Відведення військ завжди організоване і ніколи не переходить у панічну втечу». Ці слова ніби сказані про наших безстрашних захисників України. Але, якщо до Сталіна доходила інформація про реальний стан справ, то Путіну його генерали повідомляли лише приємні новини. 4 грудня 1939 року фінський уряд через Стокгольм звернувся до СРСР із пропозицією припинити військові дії і сісти за стіл перемовин. Передана через радянського уповноваженого представника у Швеції О. Коллонтай відповідь була ошелешуючою: «СРСР не знаходиться у стані війни з Фінляндією, а лише допомагає фінському народу у його боротьбі за звільнення від зграї хельсінських білобандитів». Після такої відповіді фінські солдати отримали наказ стояти на смерть. Тут варто згадати заяви міністра закордонних справ Російської Федерації С. Лаврова про те, що Росія не веде війну в Україні, а лише «виконує спеціальну операцію, спрямовану на ліквідацію київського фашистського режиму і викорінення нацизму і його ідеології».

Слід зазначити, що фінські збройні сили добре підготувалися до агресії. Особливу роль в обороні відіграла «Лінія Маннергейма» протяжністю 135 км і глибиною 90 км. Перша лінія оборони включала мінні поля, залізобетонні заслони, загорожі із колючого дроту у 30 рядів. За першою лінією знаходилися залізобетонні споруди (від 3-х до 5-ти підземних поверхів), прикриті броньованими плитами. У кожній фортеці були сховища боєприпасів, палива, водогін, електростанція,

кімнати відпочинку і госпіталь. За другою лінією йшла третя лінія з новими мінними полями, бетонними укріпленнями. Як би придалася така лінія захисту на кордоні України з Росією та Білорусією! Цікаво, кого зупинила «стіна», якою опікувався А. Яценюк?

Радянські генерали кидали на штурм тисячі червоноармійців, перетворюючи їх на гарматне м'ясо. Учасник фінської оборони згадував: «Російські солдати йшли так густо, що жодна куля не пролітала поза ціллю, але вони продовжували по штабелях трупів повзти вперед. Це було дике божевілья». Були і зовсім анекдотичні випадки, коли за ініціативи С. Будьоного у грудні 1939 р., коли вдарили 40-градусні морози, а сніговий покрив досяг двох метрів, на передову підтягли 4 кавалерійських дивізії. Фінські солдати здивовано спостерігали як грузнули у снігових заметах червоні кавалеристи. Як тут не згадати «день бабака» в українській Чорнобаївці, де ЗСУ знову і знову нищать російські підрозділи.

Одночасно перекидалися резерви із тилових військових округів, не готові до ведення військових дій. Всього за три місяці боїв Червона армія втратила 72408 «двохсотими», 193 тис. «трьохсотими» і 17520 зниклими без вісти. У полоні опинилися 5,6 тис. червоноармійців, з них 5,5 тис. були репатрійовані до СРСР, де їх розстріляли як зрадників. Фінські втрати склали 22810 загиблими і померлими від ран. Внаслідок повітряних бомбардувань загинуло 1029 осіб.

P.S. «Великий військовий стратег» Й. Сталін своєю провальною агресією проти Фінляндії підштовхнув А. Гітлера до нападу на СРСР, вважаючи його нездатним до опору.

Нині Фінляндія незалежна, демократична, розвинена, самодостатня країна.

Радянський «квант» милосердя

Допис на персональній сторінці Facebook від 18 квітня 2022 р.

Звірства російських окупантів в Україні шокують. Вони здаються нереальними, нагадують нічні жахіття. Можливо тому, що ми погано знаємо справжню історію Росії. Особливо це стосується сторінок так званої «Великої Вітчизняної війни» – теми, яка найбільше експлуатується російською історіографією і пропагандою, що проголосила Російську Федерацію спадкоємицею Радянського Союзу. Слогани «Деды воевали», «Никто не забыт и ничто не забыто», «Бессмертный полк» цинічно маскують людські долі наймасштабнішої трагедії ХХ століття. Національними героями проголошені серійні вбивці на кшталт «успішного військового менеджера» Й. Сталіна та його поплічника Г. Жукова, який кидав на мінні поля власну піхоту, примовляючи: «Бабы еще нарожают», за що отримав у військових прізвище «Катафалк». І тисячі безіменних мучеників, імена яких підданих забуттю, і досі незручні сюжети, які стосуються штрафбатів, загороджувальних загонів, масових розстрілів в'язнів у тюрмах НКВС під час війни, репресії проти населення, залишеного на окупованій території, подвигів «СМЕРШу» – знаходяться під гласним і негласним табу.

Приголомшує розсекречене меню спец'їдальні для партійної верхівки у блокадному Ленінграді, що включало: парові котлети, зрази, ікру, балики, тістечка із заварним кремом, цитрусові та інші делікатеси. У тому самому Ленінграді, де тіла померлих від голоду лежали на вулицях, де був написаний блокадний щоденник маленької Тані Савичевої. До речі блокада Ленінграда стала можливою через напад СРСР на Фінляндію у 1939 р. І взагалі, без сталінського комунізму не було б і гітлерівського нацизму.

Потворним видається байдуже ставлення Путіна до тисяч російських солдатів, убитих під час агресії в Україні. Вражає їх таємна «утилізація» за наказом російських генералів у групових похованнях та мобільних крематоріях. Насправді це стара «добра» російська традиція: на своїх солдатів дивитися як на гарматне м'ясо.

Однією із найганебніших таємниць російсько-радянської історії є трагедія інвалідів Другої світової війни. У 80-х рр. минулого століття мені довелося долучитися до складання «Зведення пам'ятників війни 1941 – 1945 рр.». Збираючи матеріали у Броварському районі Київської області, я зустрічався з учасниками тієї страшної війни, слухаючи їх неформальні розповіді, я впритул зіткнувся із замовчуваною проблемою радянських інвалідів війни.

Після закінчення війни великі і малі міста були переповнені скаліченими воїнами. Покинуті напризволяще, вони виживали, просячи милостиню на вулицях, базарах, вокзалах. Скільки їх було насправді, ми очевидно ніколи не дізнаємося. Офіційна радянська статистика повідомляє, що були демобілізованими 2576000 калік; серед яких до 200000 повних інвалідів. Більшість із них були заслуженими людьми, нагородженими орденами і медалями. Ці герої не відали, що «родіна» і «товарищ Сталін», за яких вони віддали усе, включаючи руки і ноги, готують для них остаточний розрахунок. Наприкінці 1940-х рр. були прийняті таємні рішення про примусову ізоляцію інвалідів війни. Розпочалися зачистки скалічених ветеранів. На них органи влаштовували облави і відсиляли в інтернати-резервації. У Києві за одну ніч міліція забрала усіх інвалідів і ешелонами відправила на Соловки. Тут, у непристосованих до лікарняних потреб, приміщеннях Валаамського монастиря

розмістився сумнозвісний Будинок інвалідів війни і праці. Пацієнти цієї в'язниці-лікарні без рук, без ніг, на милицях, але найстрашніші так звані «самовари» (ті, що втратили усі кінцівки). Все це описано у «Валаамському зошиті» Є. Кузнецова. Особливо моторошно виглядала прогулянка «самоварів» на свіжому повітрі. Безпорадних ампутантів грузили на носилки і вивальювали «гуляти» на брезент. Потім з'явився винахід – плетені корзини. В них санітари садовили калік і підвішували до нижніх гілок дерев, іноді забували знімати нещасних на ніч і вони помирали від переохолодження. Такі ж спецінтернати з'явилися і в інших віддалених монастирях – Кирило-Білозерському, Олександро-Свирському, Горицькому.

23 липня 1951 р. з'явився указ Президії Верховної Ради СРСР «Про заходи боротьби з антисупільними і паразитичними елементами», відповідно до якого у 1952 – 1953 рр. було затримано майже 340 тисяч осіб, де інваліди склали 70%. А 20 лютого 1954 р. новим указом міністра МВС С. Круглова будинки інвалідів були перетворені на заклади закритого типу з особливим, фактично тюремним, режимом утримання. Категорично заборонялося відвідувати і навіть вказувати дорогу до таких закладів. На могилах інвалідів, які померли в будинках скорботи, ставилися прості дерев'яні стовпчики із п'ятикутними зірками, які з часом зотліли. А разом із безіменними надгробками зникли їх сліди на позабутих монастирських цвинтарях, як страшних пам'ятників бездуховності і відсутності будь-якої справедливості.

P.S. Усякий злочин має своє продовження у цинізмі і бездуховності. Він розтліває, розбещує душу народу, руйнує найсвятіші почуття.

Трагічні події сучасності дають нам безліч таких прикладів. Мати російського пораненого полоненого, якого врятували мешканці зруйнованого окупантами українського міста, у телефонній розмові із сином не особливо переймалася його долею. Жінка розпочала дискусію з метою виправдати напад Російської Федерації на Україну. Інша мати, яка втратила під час російської агресії одного сина, сумує не стільки за ним, скільки за тим, що не вдалося зірвати плани НАТО в Україні. Заради цього вона готова пожертвувати життям іншого сина.

Тепер, коли спала облудлива личина захисту якихось слов'ян і визначилася справжня мета путінської агресії, – географічна ліквідація України та геноцид її народу, мають зникнути будь-які небезпечні ілюзії щодо можливості домовитися з агресором. Знищення окупантів – єдиний аргумент, який може сприйняти Росія – ця країна рабів, де відсутній навіть «квант милосердя».

Бандитські хроніки нашадка чорного князя

Допис на персональній сторінці Facebook від 3 травня 2022 р.

Парадокс російської історії полягає у її паралельній реальності. Зомбовані імперською пропагандою, її споживачі не помічають існування інформаційного андеграунду, який міститься не у таємних архівосховищах і спецфондах, а у цілком легальних цензурованих виданнях. До них належать «История государства Российского» у 12-ти томах, написана історіографом царя Олександра І, нашадком давнього ординського роду Кара-Мурзи (Чорного князя) Миколою Михайловичем Карамзіним.

«Великороси» вибудовували ланцюг своїх історичних подій у вигляді параду доблесних діянь і перемог. Світу нав'язувалися образи величних, шляхетних героїв, носіїв справедливості і честі. Реальні факти засвідчують протилежне: від початку свого створення Московія перетворилася на арену військових злочинів, беззаконня і тотального бандитизму. Удосконалювалися знаряддя вбивства, зростав масштаб злодіянь, але хижачка суть фігурантів цих моторошних подій залишалася незмінною упродовж століть. Сформувалася особлива порода людей – страшних у своїй вседозволеності, невігластві і люті, а їх очільники у прямому сенсі були схиблені на зраді, дикому розбої і грабунках. Тому, взявши М. Карамзіна за провідника, ми поглянемо його очима на кола земного пекла засадничої історії Московії.

Найпохмурішою добою в історії Ростово-Суздальської землі, майбутньої Московії, вважається Батиева навала 1237 – 1238 рр. Хоча, як свідчить М. Карамзін, на тлі усіх бідувань монгольського нашестя, народ цієї землі тоді «лише відпочивав». Справжнє лихо прийшло із синами Олександра, так званого Невського – колаборанта, карателя, пов'язаного кровним побратимством із Батиевою сім'єю Чингізидів [Карамзін, 1993 – 1994, т. IV, с. 226].

Один із синів «Невського» – Андрій, розпочавши у 80-х рр. XIII ст. війну проти свого брата Дмитра Московського, чотири рази приводив ординські каральні загоны у Суздальській землі. Кількість розорених міст перевершила число тих, що були зруйновані Батиєм. Грабували і палили будинки, церкви, монастирі. У Переяславі-Заліському, за словами М. Карамзіна, не залишилося мешканця, який би не оплакував батька, сина, брата. І все це відбувалося на свято Різдва Хрестового [Карамзін, 1993 – 1994, т. IV, с. 228-229].

Каральні експедиції ординських загонів провокувалися підступністю і корисливістю князів. Боротьба йшла за право збирання данини, яке отримували від ханів, що відкривало безмежний простір для грабежів. Відпрацьовувалася стандартна схема: князі збирали свідків, готували хабар і компромат на конкурента та їхали в Орду. Як кажуть, нічого особистого, тільки ось такий кривавий бізнес.

Коли ординська влада намагалася вгамувати бандикуватих московських Рюриковичів, «забивши стрілку» для їх примирення, останні влаштували між собою різанину на ханському суді. Лише за втручання присутніх єпископів, вдалося розвести задиркуватих «князів-братків» [Карамзин, 1993 – 1994, т. IV, с. 241-242].

У 1304 р. у смертельному поєдинку зійшлися Юрій Данилович Московський та його дядько Михайло Ярославович Тверський. Звівши наклеп перед ханом Узбеком на останнього, він отримав каральне військо та розпочав розорення Тверської землі. За санкцією Узбека у ханській ставці відбулася садистська розправа над Михайлом Тверським. Слуги Юрія Московського до напівсмерті забили Михайла Тверського ногами, а потім, розітнувши ножем груди, вирвали серце. Щоправда Юрій Московський недовго святкував перемогу. Через рік його зарізав у ханській резиденції син страченого Михайла Тверського [Карамзин, 1993 – 1994, т. IV, с. 259, 266].

У 1327 р. брат убитого Іван Данилович (Калита) знову очолює каральну експедицію Орди проти Твері. Князівство було спустошене, мешканці винищені «огнем і мечем». Тверський князь Олександр був підданий варварській екзекуції разом із своїм сином Федором. Відрубавши голови нещасним, їх тіла були розчленовані, а спотворені рештки надіслані до Твері [Карамзин, 1993 – 1994, т. IV, с. 284].

Московська традиція знищення династичних конкурентів перетворилася у перманентну практику московитів. Вони стануть вбивцями своїх батьків і дітей. Можна пригадати ряд коронованих душоубів, включно з Іваном IV Грозним, Петром I та Олександром I.

Злодійська «одісея» московських князів продовжувалася і в наступних століттях. У 1400 р. Василь Московський, збираючи данину з Новгородської землі влаштував публічну страту 70-ти новгородців, звинувачених у несплаті податків. Їм відрубували руки і ноги, оголошуючи при цьому, що так «гинуть вороги Государя Московського» [Карамзин, 1993 – 1994, т. V, с. 73-74].

При цьому, цих московських государів не турбували потреби населення, яке вони грабували. Жадібність московських князів змушувала навіть ординських ханів вгамовувати їхні апетити. І тоді ці московські «рекетири» тікали, залишивши напризволяще і свої землі, і свій народ. Той же Василь Московський, тікаючи від хана Едигея, спалив передмістя власної столиці, попередньо віддавши його своїм слугам на пограбування [Карамзин, 1993 – 1994, т. V, с. 103-104].

Злодійкуватого московського «государя» ординці ганяли по тайзі як полохливого зайця. М. Карамзін наводить зміст надісланого Едигеєм листа Василю після здійсненої ним особистої інспекції Московського улуса, де пише: «Земля християнська залишилася б цілою і неушкодженою, якби ти вчасно платив ханську данину, а зараз бігаєш, як раб. Поміркуй і повчись» [Карамзин, 1993 – 1994, т. V, с. 107]. Як бачимо, уся велич московського владики постає у неприкрашеному вигляді.

Показово, що ці діяння московських правителів, що супроводжувалися бандитськими ексцесами, М. Карамзін характеризує як «собираніе земель руських». Цей процес продовжувався у такому контексті грабунків і розбоїв і за наступних московських деспотів. «Обмежений військовий контингент» Івана III, вдершись до Черемиської землі, натхненний, за словами М. Карамзіна, «повелінням Государя і надією збагатитися здобиччю», винищував усе, що не міг захопити, різав худобу, вбивав людей, гнав у полон тих, хто залишився живим.

P.S. Дивовижно, але для «великороса», жахливі сторінки його минулого є предметом гордості і духовної насолоди. Тому вбивства і пограбування, здійснені російськими окупантами в Україні є природним станом нащадків давніх московитів. Такими ж природними виглядають рештки «русского воина освободителя» – бойового бурята, якого знайшли у спаленій українськими захисниками БМП, серед поцуплених трофеїв, включно із одягнутими ним жіночими шкарпетками. Але вселенський досвід свідчить, що усі народи, рано чи пізно, наздоганяє бумеранг історичної пам'яті і кожному воздається по діянням його.

Ще раз про Москву, Московію і псевдослов'янський етнос

Допис на персональній сторінці Facebook від 17 травня 2022 р.

У світлі останніх трагічних подій розкрилася дійсна суть російської політики щодо України, спрямована на її ліквідацію у географічно-державних межах і геноцид українського народу. Усе розпочиналося з «русского мира», духовних скреп і закликів об'єднання слов'ян у єдину сім'ю на пострадянському просторі. В основу цих закликів покладено засадничий міф про «колиску братніх народів», їх спільне історичне минуле, про право «великоросів» на споконвічні землі в Україні. Так абстрактна наукова теорія перетворилася на жахливу життєву практику і сповна засвідчила актуальність боротьби із небезпечною історичною міфологією. Парадокс полягає у тому, що росіяни, проголосивши себе титульним слов'янським етносом, не мали для цього жодних історичних і етнічних підстав. Попри все, російські історичні міфи й досі побутують у літературі і міцно вкарбувалися у масову свідомість. Навіть західні фахові славісти, не говорячи про опозиційних путінському режиму публіцистів, політичних діячів, сповідують компромісні концепції спільного минулого Московії і Київської Русі, шляхи яких нібито розійшлися після ординського завоювання. Ростово-Суздальський улус Золотої Орди іменують Північно-Східною Руссю, а Московію XVI ст. називають Росією. Та й у самій Україні знайшли прихисток чимало adeptів горезвісної «колиски братніх народів» не лише на побутовому, але й на академічному рівні. Багаторічний очільник Інституту археології України НАНУ академік П. П. Толочко перманентно відстоює і пропагує ідею спільної історичної долі українського та російського народів. Так у своєму виступі на XXII «Всесвітньому руському народному соборі» в Москві в листопаді 2018 р. П. П., Толочко заявив, що вважає себе часткою російського світу, наголосивши: «Коли перші літописці і перші богослови намагалися усвідомити, що таке Русь, вони ідентифікували цей величезний простір від Новгороду до Києва, від Карпатських гір до Волго-Донського межиріччя як єдиний православний російський простір».

Не заглиблюючись у проблеми слов'янського етногенезу, неупереджено поглянемо на наріжні постулати російської міфології.

Щоправда нищівного удару по теорії московського слов'янства ще у XIX ст. завдали не західні русофоби, а засновники класичної російської археології та антропології О. С. Уваров та А. П. Богданов. Вони встановили проживання на території Московії упродовж VIII – XVI ст. абсолютно відмінних від слов'ян народів: мері, мокші, мешери, муроми, ерзі, мордві та ін. Зокрема, О. С. Уваров, розкопавши майже 8000 поховальних курганів у європейській частині Росії, виявив тисячі останків, які належали корінним народам Московії. А. П. Богданов, на підставі археологічних розкопок О. С. Уварова, довів приналежність цих поховань лише корінному фінському етносу. Таким чином, перефразовуючи класика російської літератури О. С. Пушкіна, на батьківщині московитів ані Руссю, ані руським духом навіть не пахло. Та й сам О. С. Уваров – нащадок давнього ординського роду Мінчака Касаєва, – очевидно чхати хотів на «національну гордість» «великоросів». До речі, готський історик Йордан ще у VI ст. засвідчив проживання фінських племен у межиріччі Волги і Оки. Цей же факт зафіксувала «Повість временних літ» Нестора Літописця.

Ми ж, поглянувши на сучасну карту Росії, побачимо тисячі зовсім неросійських назв, як міст і селищ, так і річок: Кінжела, Брембола, Пужбола, Сура, Шунга, Урень, Векса, Ухра та ін.

Абсолютно безглуздо видається версія про масову міграцію слов'янського населення із Подніпров'я на Ростово-Суздальські землі. Слов'яни-землероби не мали жодного сенсу залишати власні оброблені поля і вирушати за сотні кілометрів у лісисті заболочені місцини, населені чужими, ворожими племенами, а після нашествия Батия у XIII ст. було б справжнім божевіллям переселятися назустріч завойовникам, щоб потрапити в золотоординське ярмо.

Про етнічний склад дружини Юрія Довгорукого, міфічного засновника Москви, яка ніби принесла «слов'янське начало» на землі Московії, розповів класик російської історіографії В. Й. Ключевський: «Обмежений військовий контингент Довгорукого під час походу на заліські землі фінів, включав у себе разом з обрусілими нащадками варягів, берендеїв, торків, половців, хазар, угрів, чудь та ін.» Сама дружина у кращих традиціях вікінгів виглядала як банда найманців, зрозуміло, що жінок-слов'янок у ній не було.

Навіть ці сумнівні зв'язки Московії з Київською Руссю були розірвані сином Довгорукого Андрієм, названого через якесь непорозуміння Боголюбським. Саме він у 1169 р. спалив Київ, зруйнувавши та пограбувавши церкви. Після смерті Юрія Довгорукого, Андрій вигнав із Суздальської землі усю батьківську дружину разом з єпископом Леоном. Таким чином, навіть знайомий нам класик російської історичної науки В. Й. Ключевський змушений був констатувати, що «великоруська фізіономія не зовсім точно відтворює загальнослов'янські риси з причини фінського впливу».

Торкаючись проблеми чистоти генетичного коду «великоросів», слід згадати, що у 1238 – 1290 рр. до північного улусу Золотої Орди (майбутньої Московії) були переселені тюркські (татарські) роди кількістю понад 20 тис. осіб. Відомий письменник К. Валішевський мав повне право стверджувати, що на початку появи Московії «не було потреби скребти росіянина, щоб знайти татарина».

Ще один сумнівний аргумент вливання в етнос «великоросів» слов'ян, пов'язаний із міграцією до Москви населення Новгород і Пскова. Насправді, новгородська і псковські землі були чужими Москві. Остання здійснювала на них

постійні набіги, чинила погроми та етнічні чистки, наймасштабніші з яких відбулися у 1471 р. та у 1477 р. за Івана III і завершилися по суті тотальним знищенням цих слов'янських земель Іваном IV Грозним у 1570 р. (Новгород) і 1581 р. (Псков). У 1617 р., згідно «московських ревільських сказок», у Новгороді проживало всього 850 мешканців. Відомо, що вовк, з'ївши вівцю, не успадковує її генів.

І, нарешті, головний історичний анекдот про заснування Москви Юрієм Довгорукиком у 1147 р.. Цей анекдот був вигаданий у 1809 р. офіційним історіографом російського царя Олександра I, М. М. Карамзіним і пізніше ним же розказаний усьому світу. Коли М. М. Карамзін розпочав писати «Историю государства Российского», то ніде не міг виявити дати заснування Москви (ані в джерелах, ані в історичній літературі її просто не існувало). І тоді М. М. Карамзін знайшов вихід. На той час у Росії уже був здійснений найбільш масштабний злочин проти слов'янської історії. Наприкінці XVIII ст. за наказом ще однієї «етнічної слов'янки» Катерини II (Софії Августи Фредеріки Ангальт-Цербської) були вилучені і знищені практично усі історичні джерела східнослов'янської історії. Натомість був виготовлений фальсифікат у вигляді «Летописного свода государства Российского». Незважаючи на темне походження, масу суперечностей та фальсифікацію, історична наука й надалі продовжує послуговуватися цими літописними зведеннями. Але слід пам'ятати, що Московія до початку XVI ст. була улусом імперії Чингізидів, державною мовою якої була не давньоруська, а давньоуйгурська мова. Одночасно із появою горезвісного «Зведення» було надано карт-бланш академічним подільникам Катерини II на пошуки нових «русских летописей», які б у потрібному ключі доповнили і уточнили історію Московії. Цією нагодою і скористався М. М. Карамзін, який почав шукати... і відразу «знайшов» нікому невідомі Київський і Волинський літописи, спеціально для нього зшиті давнім літописцем в одну книгу. І саме в цьому літописному томі розміщений безглуздий сюжет про запрошення Юрієм Довгорукиком Новгород-Сіверського князя Святослава Ольговича відвідати його у Москві. І за волею М. М. Карамзіна Новгород-Сіверський князь дрімучими лісами і болотами долає тисячу кілометрів, щоб засвідчити появу Москви.

Реально Москва була заснована за наказом хана Менгу-Тимура близько 1272 р., коли вона вперше згадується у переписах улусів Золотої Орди, і призначалася як уділ одному із Чингізидів, так званому Петру Ординському.

А далі розпочинається улусна епопея міжусобиць князів-огланів – доба розбою, державного і побутового бандитизму, у горнилі якої формувався тип азійсько-московського деспотизму, але це вже інша, до кінця не пізнана нами, історія.

Про значення ремесла історика та історичну ментальність великоросів

«Коли історія невблаганно застає нас зненацька, – а це стається раніше чи пізніше, – власний неприємний досвід силою змушує нас замислитися про людську історію і про людську долю». (А. Дж. Тойбні).

Останні трагічні події повертають нас обличчям до жорстокої істини: хто забуває історію, тому виправляють географію. Мова йде, насамперед, про історію

країн і народів так званого «ближнього» для України зарубіжжя. Волею історичних обставин Україна опинилася поряд із небезпечним деспотичним монстром – Московією. Росією як відомо, вона стала лише у 1721 р. після указу царя Петра І. Пройшло ще чимало часу, коли, отримавши хабарі, європейські країни визнали Московію Росією. Франція зробила це у 1757 р., Іспанія – 1759 р., Польща у 1764 р. Суть російської зовнішньої політики, вивчаючи історію таємної дипломатії, визначив К. Маркс: «Росія породжена і вихована в осоружній і принизливій школі монгольського рабства. Сильною вона стала лише тому, що у майстерності рабства стала неперевершеною. Російські методи і тактика змінювалися і будуть змінюватися, але шляховідна зірка російської політики – підкорити світ і правити у ньому – є і буде незмінною. Московський панславізм – це одна із форм московського загарбництва». У військовій експансії московська влада, вдаючись до прийомів гібридної війни, як один із засобів постійно використовує історичне минуле, не шкодуючи для цього, ані коштів, ані зусиль. Упродовж століть, захоплюючи українські землі, поневолюючи і знищуючи український народ, московити застосовують агресивну історичну міфологію, впроваджуючи її у масову свідомість. В основу цього міфічного сурогату, створеного на базі привласненої української історії та фальсифікованих сюжетів московської минувшини, накладено постулат про «колиску трьох братніх слов'янських народів». Домінуючим у цій тріаді виставлявся російський етнос, як найчисельніший, найдавніший за походженням, із характерними для нього зовнішніми ознаками. Слов'янська зовнішність у багатьох і досі асоціюється із образом блакитноокого героя із білявими або рудим волоссям, хоча це є типовим не для слов'янського, а для фінського етносу. До зовнішнього стереотипу додавався «джентльменський набір» морально-психологічних якостей, таких як «розлогість російської душі, душевність, безкорисна жертвовність, християнська духовність» і т. д. Класична російська історіографія (М. Карамзін, С. Соловйов, В. Ключевський) українців і білорусів трактували як гілки російського народу.

Московський історик М. Погодін, взагалі, стверджував, що у Києві до 40-х рр. XIII ст. мешкали росіяни, які після монгольського нашествия емігрували до межиріччя Волги і Оки, а на їх місце із Волині і Галичини прийшли українці, «які невідомо як там з'явилися». Вітчизняні історичні джерела мали б спростувати цей політичний міф. Але наприкінці XVIII ст. російський «істеблішмент» вчинив, очевидно, найбільший злочин проти історичної науки. Організатор, натхненник і виконавець злочину – російська імператриця Катерина II. Її подільники і співучасники, придворні історики та представники московської знаті – І. Болтін, П. Паллас, О. Мусін-Пушкін, М. Бантиш-Каменський, О. Храповицький, академічні ландскнехти на кшталт Г.-Ф. Міллера. Здійснивши палацовий переворот, Катерина II указом від 4 грудня 1783 р. створила «Комісію для складання нарисів про стародавню історію, переважно Росії», хоча діяльність комісії була спрямована, насамперед, проти української історії. Упродовж десяти років катерининська комісія вилучала усі старовинні історичні джерела, що зберігалися у церквах, монастирських бібліотеках, навчальних закладах, приватних колекціях. Ці документи були знищені або передані до таємних сховищ. Офіційно було оголошено, що оригінали безцінних історичних джерел, включно із «Повістю давніх літ», московська влада просто... – загубила! Натомість, цивілізованій спільноті був запропонований фальсифікат, так

звані «Літописні зведення держави Російської» у п'яти томах. Усе це робилося для того, щоб довести походження Московії від Київської давньоруської держави. Ці «Літописні зведення» розповідають неймовірні речі! Виявляється, що літописці київські, волинські, суздальські, володимирські (Володимир-на-Клязьмі) тільки і займалися тим, що проповідували «загальноруську ідею» єдності упродовж століть. І це починаючи із 1070 р., коли у Київській землі проживали слов'яни, а у Суздальській землі (майбутня Московія) – виключно фінські племена – мордва, меря, мурома, мокша та ін.

Колізія ситуації полягає у тому, що після жовтневого перевороту 1917 р., більшовицька влада, яка на словах проголосила «мир хатам і війну палацам», залишила незмінною стару історичну схему. За влучним спостереженням В. Білінського, більшовики лише злегка підправили імперську історію у деяких місцях змінили акценти, але саму ідейну суть зберегли. Саме у межах цієї концепції були закладені такі поняття як «російський патріотизм», «споконвічна російська земля», «звідки є і пішла Москва і Московія». Системно впроваджувалася ідея тяглості історичних заслуг великоросів перед світовою цивілізацією. Усе це трансформувалося у складову масової культури. На означеному псевдонауковому субстраті розвинулася імперська публіцистика, кінематограф, які обґрунтовували монопольне право Росії на історичну долю інших народів. А за ними услід, задерши штани, побігла і художня література. «Троянський кінь» московського панславізму регулярно виводився владою РФ із політичної стайні на міжнародну арену і після розпаду Радянського Союзу. Слов'янський світ ототожнювався із населенням Російської Федерації, яке на 80% виставлялося російським, тобто слов'янським. Хоча елементарні знання географії та етнології переконують, що зовсім не слов'яни були автохтонним населенням Ямало-Ненецького національного округу, Кабардино-Балкарії, Якутії (Республіки Саха). Та і сучасне Підмосков'я у часи існування Давньоруської держави було місцем проживання угро-фінських племен, значна частина яких знаходилася на стадії пізнього кам'яного віку. Одночасно термін «слов'яни» асоціювався із так званими «східними слов'янами». З цим на пострадянському просторі пов'язувалися перманентні заклики відновити слов'янську єдність. На чехів, словаків, поляків, мешканців Балканського півострова ця єдність не поширювалася. Експлуатація міфу про «історичну східнослов'янську єдність» стала ідейним підґрунтям «русского мира» з його крутійськими «духовними скрепами», які взагалі є антиподом моральних засад православ'я.

Про значення, яке надавала і надає влада пострадянської Московщини історичним фальсифікаціям свідчить наступний епізод. Відвідавши Україну напередодні президентських виборів, горезвісний очільник Російської Федерації В. Путін у своєму виступі на українському телебаченні 28 жовтня 2004 р. (було і таке!) відверто заявив: «Головним моїм завданням є узгодження спільного бачення нашої минулої історії (українців і росіян – Авт.) та нашої ідентичності». У цій путінській «історії» міфи, прив'язані до спотворених подій і вигаданих героїв, видаються за реальне минуле з метою підміни історії низькопробним сурогатом, спроектованим на сучасне життя. Недооцінювати значення цього пропагандистського впливу не слід. Мова йде, не багато, не мало, про оволодіння розумом і душами людей. Як зазначав у свій час Марк Аврелій: «Життя – це те, що

ми про нього думаємо!» Це про земне. А щодо горішнього, то відомо, що за душі людей борються лише двоє – Спаситель і Ворог роду людського.

На жаль, історичні фальсифікації та їх пропаганда не пройшли без наслідків і для України. Незадовго до повномасштабної агресії РФ проти України відомий політолог В. Фесенко оприлюднив свою аналітику «класичного» перепису населення України (не у смартфоні!) 2001 року. За результатами перепису етнічні росіяни склали 17 % населення України, 30% наших співгромадян вважали рідною мовою – російську. На побутовому рівні російською мовою послуговувалися половина населення країни. «Як результат, більшість росіян, – відзначав В. Фесенко, – які є громадянами України, за своїми соціокультурними характеристиками, світосприйманням, ментальністю є людьми із подвійною російсько-українською етнокультурною ідентичністю. І що характерно, росіяни, які мешкають в Україні, вважають себе не національною меншиною, а частиною російського супер-етносу, із знаковими віхами його цивілізаційного поступу, переважно мілітарного характеру (Невська та Куликовська битви, Полтава, Бородіно, перемога над Німеччиною у Другій світовій війні) та із пантеоном героїв сумнівної репутації (Олександр Невський, Дмитро Донський, М. Кутузов, Г. Жуков)». До цього набору додавався реєстр титульних «ворогів і зрадників», затверджених на державному рівні Московії (І. Мазепа, С. Бандера). Відповідність зазначеного комплексу історичній правді і його антиукраїнська спрямованість до уваги не бралися.

Такі настрої побутували не лише у середовищі пересічних людей, але і на солідному науковому рівні. При цьому продовжувалися «ігри розуму» за участю академічних «священних корів», які поблажливо ставилися до неприпустимих речей. Чого лише варта серійна конференція «Східнослов'янська цивілізація: пошуки єдності», яка відбулася 21 грудня 2020 р. із «благословення» московського патріарха Кирила (Гундяєва) за участю Росії, Білорусі, Польщі, Болгарії, Сербії та «ЛНР» і «ДНР». Відкрив конференцію програмною доповіддю «Східнослов'янське родове дерево» (вдумайтесь у сюрреалізм ситуації!) академік П. Толочко – багаторічний очільник інституту археології НАН України (до 2017 р.), а потім його почесний директор. Взагалі, якщо переглянути реєстр участі П. Толочка у таких псевдонаукових і антиукраїнських за своєю суттю заходах на теренах Росії, то складається враження, що він придбав на них абонемент. У березні 2018 р. у Москві на базі Російського державного гуманітарного університету (РДГУ) відбулася презентація П. Толочком праці «История Украины VI – XX века». Президент РДГУ Є. Пивовар представив П. Толочка як людину, що «своїми діями активно сприяє збереженню і зміцненню багатовікової дружби між російським і українським народами» і наголосив на «політичному звучанні» презентованої книжки. Сам Петро Петрович відзначив, що «українці мають спільну історію із росіянами, яка може бути простежена з шостого століття». В іншій своїй праці «Украина между Россией и Западом: историко-публицистические очерки», виданій у Санкт-Петербурзі і «розкрученій» на російських телеканалах П. Толочко наголосив, що пошук історичної ідентичності українців, починаючи із Давньої Русі, науково неспроможний і етично аморальний та подібний «до зречення свого минулого і спільної (із московитами – Авт.) історії! Цікаво, що у новій монографії П. Толочка «От Руси до Украины. Пути исторической памяти» містився окремий розділ «Малороссы (украинцы) в конце XVIII – XX вв.». Прощальний уклін «русскому

миру» Петро Петрович зробив під час виступу на зібранні, присвяченому 368-й річниці Переяславської ради, яке відбулося у Москві 18 січня 2022 р. До речі, цей так званий «круглий стіл» пройшов за участю ще одного «фахового славіста» і за сумісництвом директора служби зовнішньої розвідки Російської Федерації – С. Нарішкіна.

Тяглість через віки.

На розміщених світлинах адепти «колиски братніх слов'янських народів»: російська імператриця Катерина II (XVIII ст.) та академік Петро Толочко (XXI ст.)

У зробленій нещодавно заяві американський філософ і політолог Ф. Фукуяма прямо пов'язав російську агресію із поширенням облудливого міфу про спільну слов'янську історію України і Росії та хибною ставкою путінської кліки на проросійську ідеологічну «п'яту колону» в Україні. Цю заяву Ф. Фукуяма зробив під час наукового відрядження до Словенії, поряд з якою знаходиться Сербія, де симпатії до Росії, як «захисниці слов'янського світу», просто зашкалюють.

Парадоксально, але за викривленням світогляду, формуванням збоченої ментальності стоїть елементарне незнання історії. Звідси нагальним завданням є виправлення спотвореної картини світу у свідомості тих наших співгромадян, які знаходяться у полоні історичних міфів. Для цього необхідна державна цільова програма історичної освіти, системно реалізована на професійному рівні через школу, вищі навчальні заклади, засоби інформації. Обов'язковим є донесення через мас-медіа і до європейської і світової громадськості історичної правди про слов'янські народи і псевдослов'янський етнос. Зрозуміло, що донести цю правду історії до свідомості носіїв та адептів імперської міфології на теренах Російської Федерації завдання надскладне. Тоталітарна система деформує масову свідомість. Щодо мешканців сучасної Росії, то вони тотально інфіковані бацилою шовінізму: одні із причин невігластва, інші – із великодержавних резонів, ще одні – через просту відсутність моралі. Будь-яка логіка і аргументи тут є безсильними. Ця маса

зомбованих істот, у яких логіка вчинку замінена на рефлекс зневаги, грабунку, вбивства, а війна є «станом душі», це – ворог нас, українців, на генетичному рівні.

Р.С. Прозріння для більшості росіян, із психологією дворового урки, настає лише тоді коли їх заженуть до кута, де схоплять «залізною» рукою за горло. І це прозріння швидко проходить, як тільки це горло відпускають. Можливо щось і залишиться у пам'яті, але чи надовго? Такщо розслаблятися не слід. І щодо актуальності ремесла історика. На думку бувалих людей, у школі взагалі є лише два важливих предмети: військова підготовка, щоб навчитися стріляти, та історія, щоб знати у кого стріляти.

Список використаних джерел та літератури

Карамзин Н. М., 1993 – 1994. История государства Российского: в XII т., т. IV, Москва.

Карамзин Н. М., 1993 – 1994. История государства Российского: в XII т., т. V, Москва.

References

Karamzin N. M., 1993 – 1994. Istoriya gosudarstva Rossiyskogo: v XII t., t. IV, Moskva. [in Russian].

Karamzin N. M., 1993 – 1994. Istoriya gosudarstva Rossiyskogo: v XII t., t. V, Moskva. [in Russian].

THE SLEEP OF THE MIND BRINGS MONSTERS. CHIMERAS OF THE HISTORICAL MEMORY OF THE GREAT RUSSIANS

Mykhailo Zhurba

Doctor of Historical Sciences,

Professor, Head of the Department of World History and Archeology,

National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv

Abstract. *In the light of the tragic events associated with the full-scale aggression against Ukraine by Russia, the clarification and publication of the real Moscow-Russian history has become especially urgent. In a series of essays posted on the Facebook social network, the author analyzes the origins and genesis of the political myth about the common origin and common history of Ukrainians and Russians. The above stories about the pseudo-Slavic ethnos of the Muscovites are illustrated by the results of research by the founders of the Russian classical school of archeology and anthropology, O. Uvarov and A. Bogdanov, who settled in the territory of modern Russia during the VII – XV centuries completely different peoples from the Slavs – Meryans, Mokshas, Murom, Erzyas, Mordovian, etc. Reference to special research practices and analysis of historical literature disprove the widespread versions about the incorporation of the Rusyn Slavs into the environment of the Finno-Hungarian and Turkic-Mongol ethnic groups through the “Slavic” military wife of Yuri Dovgoruky, the mass resettlement of the agricultural population of the Dnieper region in the taiga massifs Zalisyya, the infusion of the Slavic population of Novgorod and Pskov into the ethnos of the Great Russians. Attention is drawn to the problem of historical sources in connection with the systematic removal, concealment and destruction by the Moscow “establishment” of documentary evidence about the history of the Golden Horde ulus of Muscovy. The traditional concept of the “heroic struggle” of Muscovites against the Mongol-Tatar yoke is refuted, it is shown that the Golden Horde period of Muscovy is an epic of feuds between Oglan princes, an era of state robbery and domestic banditry, in the crucible of which a version of Asian-Muscovite despotism was formed. The model established by the Moscow princes became the algorithm of the statehood of the future Russia, which was based on authoritarian centralization of power, terror, statements, destruction of any dissent and permanent military expansionism. A special breed of people was formed, terrible in their permissiveness, ignorance and rage, and their leaders were literally bent on treason, wild robbery and robbery. The given assessment is confirmed by arguments borrowed not from archival underground stores, but by open information contained in Russian historiography. Historical comparativistics demonstrates the immutability of expansionist patterns of Muscovites. This is confirmed by the comparative chronicle of the events of the “Winter War” of the USSR against Finland in 1939 and the war of aggression of Putin's Russia against Ukraine in 2022: in the sense of the geopolitical plans of the aggressor, ideological support, the nature of conducting military operations, unjustified cruelty to the civilian population, deceptive diplomacy, disdainful attitude towards*

his own soldiers as cannon fodder. This also applies to the “Great Patriotic War” – a topic that is most exploited by Russian historiography and propaganda, which declared the Russian Federation the heir of the Soviet Union. There are still inconvenient and hushed-up stories about beatings, barricading squads, mass executions of prisoners in NKVD prisons, repression against the population left in the occupied territory, “feat” of SMERSH. Every crime has its continuation in cynicism and spiritlessness. One of the most shameful secrets of Russian-Soviet history is the tragedy of the disabled people of the Second World War in the USSR, thousands of nameless martyrs whose names have been forgotten.

Keywords: *historical memory, pseudo-Slavic ethnos, civilizational model, historical falsification, information underground.*

***